

однієї чи кількох найбільш релевантних до українських реалій країн-членів ЄС — існує ще й третій: відмова від МБТ як таких.

У разі прийняття запропонованого ЄС варіанту, в Україні нагально повинна розпочатися робота по підготовці до відмови БТ. У її межах повинно бути здійснено об'єктивну та максимально точну оцінку переваг та недоліків функціонування МБТ, вивчено думку громадськості, операторів БТ та інших підприємців, органів ДФС України, розроблено обґрунтовану стратегію скасування БТ в нашій державі, підготовлено проекти відповідних нормативно-правових актів. Адже, за умови, що стратегічний державницький курс України до ЄС найближчим часом залишиться незмінним, видається цілком очевидною потенційна потреба у прийнятті саме «європейського» варіанту адаптації вітчизняної правової системи у сфері діяльності МБТ.

Література

1. Мельник М.В. Інститут митних режимів у митному праві України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Міжрегіональна акад. управління персоналом. Київ, 2016. 251 с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.09/2016/Melnyk_dis.PDF

2. Andrea Gebauer, Chang Woon Nam, Rudiger Parshe Lessons of the 1999 Abolition of Intra-EU Duty Free Sales for Eastern European EU Candidates. *Cesifo Working Paper*, Category 1: Public Finance. December, 2002. No. 828. pp 29.

УДК 341.824(043.2)

Радзівілл О.А., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Термін «право міжнародного співробітництва» вже досить широко застосовується у міжнародно-правовій доктрині, його предмет можна, загалом, визначити як будь-яка несилова взаємовигідна діяльність суб'єктів міжнародного права, побудована на координації спільних зусиль з метою покращення загального рівня та якості життя [1, с. 187].

Слід, безумовно, зважити й на те, що в міжнародно-правовій теорії й практиці, термін «міжнародне співробітництво» застосовується і до сфер, де співпрацюють силові структури держав або застосовуються колективні заходи безпеки, включаючи примусові дії, в тому числі й з використанням збройних сил [2, с. 35]. Але саме розуміння того, наскільки питомими і специфічними можуть виявитися міжнародно-правові механізми силового характеру в сучасних умовах загострення протиправних геополітичних претензій держав, керованих недалекоглядним егоїзмом своїх лідерів, логіка вимагає відрізнити право міжнародного співробітництва, в

розумінні принципів скоординованої, взаємовигідної і позбавленої будь-якого примусу діяльності, – від норм і принципів, що регулюють примусові міжнародні дії.

Розмежування двох альтернативних методологічних підходів до міжнародно-правового регулювання було, зокрема, втілено в розділенні Особливої частини курсу міжнародного права на «Право міжнародної безпеки» і «Право міжнародного співробітництва» [3, с. 5]. «Право міжнародної безпеки» спирається, як на важливу складову методологічного забезпечення своєї дії, на застосування примусових засобів; «Право міжнародного співробітництва» зорієнтоване на застосування методів координації й широке використання рекомендаційних і консультацій при врегулюванні суперечностей.

Виділення в окремі блоки «Права міжнародної безпеки» і «Права міжнародного співробітництва» лише продовжує підхід, започаткований Статутом ООН, системотворча роль якого для міжнародного права ґрунтується на тому, що зобов'язанням держав за Статутом не може суперечити ні жоден міжнародний договір, ні будь-яка діяльність на його основі [4, ст. 103]. Цілі Об'єднаних Націй: «підтримка міжнародного миру й безпеки» та «здійснення міжнародного співробітництва у вирішенні міжнародних проблем...» [4, п. 1 і п. 3 ст. 1], що є програмними для двох визначених вище надгалузових напрямків регулювання в міжнародному праві, забезпечуються відповідними повноваженнями двох головних «виконавчих» органів ООН – Ради безпеки і ЕКОСОР.

На Раду Безпеки Статут покладає відповідальність за забезпечення миру і безпеки – як через мирне врегулювання міжнародних спорів (Розділ VI Статуту ООН), так і через застосування, при необхідності, примусових заходів (Розділ VII Статуту ООН). Стаття 25 Статуту фіксує зобов'язання держав-членів у визначених Статутом випадках виконувати рішення Ради Безпеки, яка отримує в таких надзвичайних випадках повноваження наддержавної влади. Рада Безпеки може порекомендувати державам, конфлікт інтересів яких загрожує надалі перерости у відкритий конфлікт, застосувати певні мирні засоби його врегулювання (ст. 33). Вона ж при реальній загрозі миру та безпеці наділена повноваженнями приймати рішення, які зобов'язують всі держави-члени здійснювати примусові заходи проти держави, яка протиправними діями створює чи здійснює таку загрозу (статті 41 і 42).

ЕКОСОР, відповідальна за мирне міжнародне співробітництво держав, виявилася в своєму розвитку найдинамічнішим з головних органів ООН: з 1945 року її склад змінювався двічі (31 серпня 1965 р. і 24 вересня 1973 р.) – 18 до теперішніх 54 членів, що, серед іншого, свідчить про темпи розвитку і урізноманітнення напрямків міжнародного співробітництва. Статут ООН (розділ X) наділяє ЕКОСОР лише координаційними повноваженнями, які здійснюються на основі

досліджень, рекомендацій і консультацій в процесі діяльності розгалуженої мережі спеціалізованих установ глобальної та регіональної сфери дії. ЕКОСОР також уповноважена давати рекомендації з метою зміцнення поваги й дотримання прав людини та основних свобод (п. 2. ст. 62). Важливою правотворчою функцією ЕКОСОР є підготовка для подання Генеральній Асамблеї проектів конвенцій з питань, що входять до її компетенції (п. 3. ст. 62). З питань, що входять до її компетенції, ЕКОСОР також уповноважена скликати міжнародні конференції.

Підхід, що панує в сфері міжнародного співробітництва, яке координує ЕКОСОР, передбачає уникнення, по можливості, імперативних норм і широке застосування норм «м'якого права», тобто рекомендаційного характеру: замість «прокурорського підходу», коли відслідковуються щонайменші порушення закону, держави в питаннях співробітництва віддають перевагу дипломатичним формам діалогу [1, с. 199]. Такі засоби узгодження інтересів особливо виразно втілені у механізмі врегулювання спорів в СОТ. Незважаючи на те, що Додаток II до Маракеської угоди включає як дипломатичні, так і юридичні засоби (створення арбітражу) [5], сторони в практиці врегулювання спорів віддають абсолютну перевагу неюридичним засобам врегулювання спорів – створенню експертних груп, які характерні і для ГАТТ-47, де передбачені консультації, для підвищення ефективності дії яких і створюються експертні групи.

Задоволення сторонами самим фактом співробітництва як критерій його успішності, звичка розглядати конструктивне співробітництво як окрему самостійну цінність, безумовно, суперечить застарілому й прямолінійному реалізму міжнародних відносин ХХ століття. Зрозуміла й «нечутливість» до подібних критеріїв позитивізму. Але конструктивний вплив такого критерію нині вже став очевидним для міжнародного співтовариства. При цьому все більше відчувається відставання застарілих принципів співробітництва в системі ООН, порушення в її роботі принципу суверенної рівності держав, втілене в інституті постійних членів Ради Безпеки, наділених накладати вето на резолюції Ради Безпеки «непроцедурного характеру», часто зводить нанівець передбачені Статутом можливості підтримки міжнародного правопорядку. Ще більше суперечить задекларованим в Статут принципам практика діяльності МВФ і Світового банку, де діє принцип зваженого голосування. Все це вимагає солідарно узгоджених і науково обґрунтованих реформ міжнародного правопорядку, який системно не змінився з часі прийняття Статуту ООН.

Література

1. Международное публичное право. Т. 2. / Н.К. Динь, П. Дайе, А. Пелле. Киев: Сфера, 2001. 412 с.
2. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / пер з англ.

Харків: Консум, 2000. 592 с.

3. Міжнародне публічне право: підруч. / В.Ф. Антипенко, Л.Д. Тимченко, О.В. Беглий, О. А. Радзівілл [та ін.]; відп. ред. В.Ф. Антипенко. В 3-х томах: Т. 1. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2012. 420 с.

4. Статут Організації Об'єднаних Націй. 26.06.1945. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

5. WTO Dispute Settlement Understanding. URL: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm#ag

УДК 341.824(043.2)

Радзівілл О.А., к.ю.н., доцент,

Єрко Г.Г., к.ю.н.,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Міжнародне право і міжнародні організації на чолі з ООН за останні кілька десятиліть доклали серйозних зусиль для захисту природи і екологічних прав людини, сприяння впровадженню ресурсозберігаючих технологій, запобігання і оперативного усунення екологічних катастроф. Ці зусилля, безумовно, покращили загальне відношення людства до свого довкілля, яке, в основному, вже стало антропогенним. Проте глобальна екологічна катастрофа залишається вірогідною перспективою, а більшість населення планети сприймає екологічні проблеми поза реаліями свого повсякденного життя, яке продовжує бути екологічно небезпечним.

Основним джерелом екологічної небезпеки є стан суспільної свідомості. Інерція безвідповідального перед минулими і прийдешніми поколіннями відношення людини до природи є спадщиною ментальності, що тисячоліттями визнавала за норму експлуатацію людиною природи і собі подібних, а тенденції до її реанімації особливо характерні для неблагополучних суспільств країн, що розвиваються і «країн з перехідною економікою». Застарілі цінності станово-кастових суспільств, які, лише в новий час почали повільно відступати перед ідеалами громадянського суспільства, домінували весь період існування цивілізацій, дегуманізуючи людство практикою постійного утримання значної його частини в невідному стані, позбавленому правосуб'єктності і засобів достойного існування [1]. Новий час і індустріальна цивілізація лише посилили цей процес, формуючи «одномірну людину», підпорядковану технократичному управлінню і позбавлену реальної свободи вибору.

Перехід до постіндустріальної інформаційної ери відкриває можливості солідаризації жителів планети перед різноманітними викликами сучасності, оздоровчого впливу, через інформаційні мережі,